

I miejsce

spośród placówek z całej Polski

autor: **Beata Buchwald**, nauczycielka historii
w Szkole Podstawowej nr 2 w Mosinie**Temat zajęć:** Losy mosinian w czasie II wojny światowej

klasa VI. szkoły podstawowej

CZAS TRWANIA ZAJĘĆ:

Temat został zrealizowany podczas cyklu zajęć składającego się z czterech modułów:

1. Lekcja wychowawcza: *Mosińskie Miejsca Pamięci*.
 - ▶ złożenie kwiatów przed Tablicą pamiątkową w 76. rocznicę rozstrzelania na mosińskim rynku 15 obywateli Mosiny 20 października 1939 roku oraz na grobie pomordowanych.
 - ▶ Odwiedziny Miejsc Pamięci posłużyły do wykonania prezentacji na temat Mosińskich Miejsc Pamięci.
 - ▶ Uczniowie wzięli również udział w akcji IPN i Radia Merkury *Zapal Znicz Pamięci* i wraz z rodzinami odwiedzili Miejsca Pamięci.
2. Lekcja: *Losy mosinian w czasie II wojny światowej*.

Celem lekcji było poznanie wojennych losów mosinian w oparciu o źródła, wywiady, listy, zdjęcia, dokumenty, rodzinne historie uczniów oraz moje prezentacje zawierające wykorzystanie fragmentów z wywiadów przeprowadzonych ze Świadcami wydarzeń. Na tej podstawie uczniowie wspólnie przygotowali mapę myśli prezentującą represje, które dotknęły mosinian.
3. Lekcja: *Mosinianie listy piszą. Korespondencja obozowa i więzienna*.

Uczniowie pracowali z obozowymi listami dzieci mosińskich, które trafiły do obozu dla młodocianych Polaków w Łodzi. Czytali listy, przepisywali je na formularzu obozowym, następnie odpisywali na listy w imieniu adresata i swoim- z perspektywy dziecka żyjącego w wolnym kraju. Zajęcia stanowiły przygotowanie do warsztatów- instalacji historyczno- artystycznej - w Muzeum Martyrologicznym w Żabikowie.
4. *Zajęcia w Muzeum Martyrologicznym w Żabikowie (4 godziny lekcyjne)*:
 - ▶ Poznanie zasad funkcjonowania karno-śledczego obozu w Żabikowie, do którego w czasie wojny trafiło wielu mosinian aresztowanych w ramach *Sache Moschin* - największej akcji represyjnej, którą Niemcy przeprowadzili na terenie Kraju Warty, dzisiaj Miejsca Pamięci- zajęcia prowadzone przez kustosza muzeum Jacka Nawrocika.
 - ▶ Złożenie kwiatów i zapalenie znicza pamięci przed Ścianą Śmierci - Zasady zachowania w Miejscu Pamięci.
 - ▶ Jak szukać śladów swoich bliskich- zajęcia w archiwum muzeum: poszukiwanie śladów rodzinnej historii- ściana ze zdjęciami więźniów obozu- zajęcia prowadziłam wspólnie z kustoszem Jackiem Nawrockiem. Celem zajęć było przygotowanie uczniów do podjęcia pracy badawczej na temat historii rodzinnej pt. *Moja rodzina w czasie II wojny światowej*. Zapoznałam uczniów z zasadami przeprowadzania wywiadów, ich transkrypcją oraz zasadami opracowywania zdjęć i dokumentów.
 - ▶ Warsztaty historyczno-artystyczne pt. *Stracone dzieciństwo-dziecięce listy obozowe sprzed 70 lat*:

Uczniowie odczytywali na głos obozowe listy oraz odpowiedzi w imieniu adresata i swoim. Przygotowali również paczki dla mosińskich dzieci, które wysłaliby do obozu na Przemysłową w Łodzi. Uczniowie opowiadali o tym, co jest w paczkach i uzasadniali swój wybór. Wszystkie paczki zostały złożone w jednym miejscu. Następnie uczniowie

uzupełniali graf: wewnątrz grafu - wpisywali odczucia dzieci- więźniów obozu, a na zewnątrz grafu swoje odczucia, które towarzyszyły im podczas pisania listów. Wypowiedzi uczniów były bardzo przemyślane, ale też poruszające, tym bardziej, że mówili o odczuciach swoich rówieśników z czasów wojny. Tę część zajęć prowadziłam z kustoszem muzeum Renatą Wełniak.

- ▶ Podsumowanie: lekcja dała uczniom materiał do podsumowania tematu wojny i rozważań na temat tego, czym jest wojna w życiu człowieka. Był to również punkt wyjścia do przygotowania pracy konkursowej - plakatu, która na podstawie wypowiedzi uczniów, dotyczących tego, że należy unikać wojen, zatytułowaliśmy - Nigdy więcej wojny.

Odniesienia do podstawy programowej:

wymagania ogólne:

I. Chronologia historyczna.

Uczeń umiejscawia w czasie wydarzenia z wojennej historii Mosiny.

II. Analiza i interpretacja historyczna.

Uczeń analizuje i interpretuje teksty źródłowe: listy obozowe, zdjęcia, dokumenty. Porządkuje informacje, stawia pytania dotyczące przyczyn i skutków analizowanych wydarzeń historycznych.

III. Tworzenie narracji historycznej.

Uczeń tworzy wypowiedź w oparciu o analizowany materiał źródłowy. Dokonuje transkrypcji przeprowadzonego samodzielnie wywiadu.

IV. Współdziałanie w sprawach publicznych.

Uczeń współpracuje z innymi- planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich.

wymagania szczegółowe:

2. Mała Ojczyzna. Uczeń:

- 1) Opisuje swoją „małą Ojczyznę, uwzględniając tradycję historyczno- kulturową
- 2) Zbiera informacje o różnych formach upamiętniania postaci i wydarzeń z przeszłości „małej Ojczyzny”

27. Polska w okresie II wojny światowej. Uczeń:

- 3) charakteryzuje życie ludności na okupowanych terenach.
- 4) omawia formy oporu społeczeństwa polskiego wobec okupantów

CEL OGÓLNY:

- ▶ poznanie historii lokalnej i rodzinnej z czasów II wojny światowej

CELE SZCZEGÓLNE:

Uczeń:

- ▶ poznaje wojenną historię mosinian, zna represje, które dotknęły mieszkańców Mosiny,
- ▶ wie, czym była akcja *Sache Moschin* i jakie represje wówczas spadły na mosinian,
- ▶ wie, dlaczego 52 mosińskich dzieci trafiło do hitlerowskiego obozu dla młodocianych Polaków w Łodzi,
- ▶ zna zasady prowadzenia korespondencji obozowej,
- ▶ ma świadomość, że 15 km od Mosiny funkcjonował w czasie wojny niemiecki obóz karno-śledczy, do którego trafiło wielu mosinian, wie, że dziś to Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie- Miejsce Pamięci,
- ▶ potrafi odpowiednio zachować się w Miejscu Pamięci,
- ▶ analizuje i interpretuje źródła typu obozowe listy,
- ▶ doskonali umiejętności w zakresie narracji historycznej; pisze odpowiedzi na listy obozowe, dokonuje transkrypcji przeprowadzonych wywiadów, potrafi opracować rodzinną historię,
- ▶ formułuje wypowiedź, popiera ją właściwie dobranymi argumentami,
- ▶ nabywa umiejętności związane z pracą badawczą; potrafi przeprowadzić wywiad i opracować dokumenty oraz zdjęcia zgromadzone w rodzinnym archiwum
- ▶ doskonali umiejętność współpracy w grupie,
- ▶ prezentuje pracę grupy na forum,
- ▶ doskonali umiejętności z zakresu narracji historycznej,
- ▶ doskonali myślenie przyczynowo- skutkowe.

METODY PRACY:

- ▶ rozmowa nauczająca,
- ▶ metoda aktywizująca- mapa mentalna,
- ▶ praca ze źródłami: tekstem, mapą, prezentacjami multimedialnymi, listami obozowymi, dokumentami i zdjęciami, źródłami zgromadzonymi w rodzinnym archiwum,
- ▶ warsztaty: przygotowanie instalacji historyczno-artystycznej,
- ▶ zajęcia w muzeum,
- ▶ wycieczka dydaktyczna-odwiedziny Miejsc Pamięci.

FORMY PRACY:

zbiorowa, grupowa, indywidualna

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

autorskie prezentacje multimedialne Beaty Buchwald, listy obozowe dzieci i dorosłych mosinian, fragmenty wywiadów ze Świadkami wydarzeń - panią Marią Bartkowiak, która opowiedziała o wojennej historii Mosiny z perspektywy 12 - letniej dziewczynki i z panem Bohdanem Kończakiem - więźniem obozu dla młodocianych Polaków w Łodzi, źródła zgromadzone w rodzinnym archiwum, przeprowadzone samodzielnie wywiady na temat rodzinnej historii

LEKCJA nr 1: Losy mosinian w czasie II wojny światowej

Część wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: obecność, zapis tematu.
2. Na polecenie nauczyciela uczniowie przypominają, jakie represje spadały na Polaków w czasie II wojny światowej.
3. Nauczyciel przedstawia cel lekcji . Zapis tematu lekcji oraz Nacobezu

Część realizacyjna

1. Krótki wykład N. dotyczący polityki niemieckiej w Kraju Warty, którą na polecenie Hitlera, realizował mieszkający nieopodal Mosiny Artur Greiser- namiestnik Warthegau. Przy pomocy mapy nauczyciel przypomina podział ziem polskich pod okupacją, uczniowie uświadamiają sobie, że Wielkopolska to tereny bezpośrednio włączone do III Rzeszy- a więc w zamyśle okupanta teren przeznaczony pod germanizację w sensie dosłownym. Nauczyciel informuje uczniów, że na podstawie różnych źródeł dowiedzą się w jaki sposób powyższy cel miał zostać osiągnięty.
2. Analiza materiału źródłowego, który posłużył przygotowaniu mapy myśli na temat represji niemieckich wobec mieszkańców Mosiny. Nauczyciel pokazuje przygotowane prezentacje, uczniowie analizują obozowe listy, dokumenty wojenne, opowiadają o doświadczeniach wojennych swoich bliskich, oglądają fragmenty wywiadów ze Świadkami wydarzeń.
3. Na podstawie zgromadzonej wiedzy wspólne przygotowanie mapy myśli. Nauczyciel, na podstawie informacji podawanych przez uczniów, uzupełnia na tablicy mapę myśli, uczniowie robią zdjęcia mapy, drukują w domu i wklejają do zeszytu. Ma to zapobiec skupianiu się ucznia na przepisywaniu mapy na lekcji i zwiększeniu jego aktywności w tworzeniu mapy.

Faza podsumowująca:

1. Podsumowanie: nauczyciel prosi uczniów, aby na podstawie wiedzy, którą posiadają, wypowiedzieli się, które z wymienionych represji dotyczyły ich rodzin.
2. Wypowiedzi uczniów na temat wojennych doświadczeń ich bliskich.

Zadanie domowe

Przygotuję się do zbadania wojennej historii swojej rodziny. W tym celu przeprowadzę rozmowy z rodzicami i dziadkami oraz zapoznam się z dokumentacją zgromadzoną w rodzinnym archiwum.

LEKCJA nr 2: Mosinianie listy piszą. Korespondencja obozowa i więzienna

Część wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: obecność, zapis tematu.
2. Na polecenie nauczyciela uczniowie przypominają, do których obozów trafili mosinianie w czasie II wojny światowej.
3. Nauczyciel przedstawia cel lekcji . Zapis tematu lekcji oraz Nacobezu

Część realizacyjna

1. Nauczyciel pokazuje uczniom fragment wywiadu z panem Bohdanem Kończakiem- więźniem obozu dla młodocianych Polaków w Łodzi, który opowiada o swoim pobycie w obozie.
2. Uczniowie analizują obozowe listy pisane przez mosińskie dzieci, które- jako *dzieci polskich terrorystów* - trafiły do obozu w Łodzi. Nauczyciel informuje o zasadach korespondencji obozowej.
3. Każdy uczeń otrzymuje dwa listy, które czyta, przepisuje na formularzu obozowym. Następnie pisze odpowiedź w imieniu adresata i swoim. Listy zostały zapakowane do kopert. Uczniowie zostali poinformowani, że zajęcia będą kontynuowane w muzeum.

Zadanie domowe

Przygotuję paczkę dla swoich obozowych kolegów.

Komentarz

Lekcja stanowiła przygotowanie do instalacji historyczno- artystycznej zaplanowanej podczas warsztatów w Muzeum Martyrologicznym w Żabikowie. W związku z tym lekcja nie kończyła się podsumowaniem.

LEKCJA nr 3: Zajęcia w Muzeum Martyrologicznym w Żabikowie (4 godziny lekcyjne)

1. Obóz karno-śledczy w Żabikowie

Cel: poznanie zasad funkcjonowania obozu karno-śledczego w Żabikowie, do którego w czasie wojny trafiło wielu mosinian arestowanych w ramach *Sache Moschin*- największej akcji represyjnej, którą Niemcy przeprowadzili na terenie Kraju Warty, dzisiaj Miejsca Pamięci- zajęcia prowadzone przez kustosa muzeum Jacka Nawrockika.

2. Złożenie kwiatów i zapalenia znicza pamięci przed Ścianą Śmierci

Cel: poznajemy zasady zachowania w Miejscu Pamięci.

3. Jak szukać wojennych śladów swoich bliskich

zajęcia w archiwum muzeum poszukiwanie śladów rodzinnej historii: ściana ze zdjęciami więźniów obozu - zajęcia prowadziłam wspólnie z kustoszem Jackiem Nawrockiem.

Celem tych zajęć było przygotowanie uczniów do podjęcia pracy badawczej na temat historii rodzinnej pt. *Moja rodzina w czasie II wojny światowej*. Zapoznałam uczniów z zasadami przeprowadzania wywiadów, transkrypcją oraz zasadami opracowywania zdjęć i dokumentów.

4. Warsztaty historyczno-artystyczne pt. "Stracone dzieciństwo-dziecięce listy obozowe sprzed 70 lat

- ▶ Uczniowie odczytywali na głos obozowe listy oraz swoje odpowiedzi w imieniu adresata i swoim.
- ▶ Przygotowali również paczki dla mosińskich dzieci, które wystaliby do obozu na Przemysłową w Łodzi. Uczniowie opowiadali, o tym co jest w paczkach i uzasadniali swój wybór. Wszystkie paczki zostały złożone w jednym miejscu.
- ▶ Uzupełnianie grafu. W środek grafu - do wewnątrz - uczniowie wpisywali odczucia dzieci- więźniów obozu, a na zewnątrz grafu swoje odczucia. Wypowiedzi uczniów były bardzo przemyślane, ale też poruszające, tym bardziej, że mówili o odczuciach swoich rówieśników z czasów wojny. Tę część zajęć prowadziłam z kustoszem muzeum panią Renatą Wełniak
- ▶ Podsumowanie: lekcja dała uczniom materiał do podsumowania tematu wojny i do rozważań na temat tego, czym jest wojna w życiu człowieka. Był to również punkt wyjścia do przygotowania pracy konkursowej - plakatu, który na podstawie wypowiedzi uczniów, dotyczących tego, że należy unikać wojen, zatytułowaliśmy - *Nigdy więcej wojny*.

Komentarz

1. Jako wydarzenie rocznicowe z historii lokalnej wybraliśmy II wojnę światową w Mosinie. Nie chcieliśmy jednak skupiać się tylko na jednym wydarzeniu, np. rocznicy wyzwolenie Mosiny 25 stycznia 1945 r., dlatego postanowiliśmy przez cały rok szkolny zajmować się losami mosinian w czasie wojny i podsumować nasze działania w rocznicę zakończenia II wojny światowej. Trudno na jednej lekcji poznać lokalną historię, stad uznałam, że podjęcie pracy badawczej będzie dobrym rozwiązaniem, aby zainteresować uczniów historią mo-

sinian oraz historią rodzinną. Moim celem było takie działanie, aby uczniowie zmienili się w badaczy tejże historii.

2. Praca badawcza nad wydarzeniem historycznym wymaga współpracy z różnymi instytucjami, które posiadają źródła do tej historii. Stąd nawiązaliśmy współpracę z Muzeum Martyrologicznym w Żabikowie oraz z Izbą Muzealną w Mosinie.
3. Zaplanowałam lekcję z wykorzystaniem różnorodnych źródeł historycznych tak, aby uczniowie na ich podstawie zdobywali wiedzę, doskonaląc tym samym analizę i interpretację źródeł. Uważam, że źródła należy traktować jako podstawę do zdobywania wiedzy, a nie jako ilustrację do tematu, traktując je jako potwierdzenie tego, o czym mówimy na lekcji.
4. Lekcję rozpoczynam od przedstawienia celów w języku ucznia- NaCoBeZu (na co będę zwracała uwagę na następnej lekcji). Uczniowie zapisują cele innym kolorem pod tematem lub jeżeli zależy mi na czasie dostają wydrukowane karteczki, które wklejają do zeszytu. Dzięki temu uczeń oraz rodzic mają czytelną informację, dotyczącą tego, czego uczeń się nauczył oraz jakie umiejętności oczekuję od ucznia na lekcji następnej.
5. Planując lekcję często wykorzystuję mapę mentalną na części lekcji, bądź całej. Metoda ta nie tylko porządkuje, syntetyzuje i utrwala wiedzę, ale pozwala także na wskazanie związków przyczynowo- skutkowych oraz na ocenę i wnioskowanie. Jak bardzo rozbudujemy mapę, to zależy od nauczyciela, ale także od wiedzy i umiejętności uczniów.

Projekt współfinansuje

